

Policy Brief

Dosarul G g uz: evoluții și recomandări din partea societății civile din Republica Moldova

Autori:

Ciurea Cornel, expert IDIS “Viitorul”

Berbeca Veaceslav, expert IDIS “Viitorul”

Chi in u 2015

The Consortium is composed of the Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., Germany, Transtec Sa, Belgium, The Assembly of Pro-Democratic NGOs of Belarus (The Assembly), Lithuania, European Integration, Armenia, Azerbaijani Youth Euro-Atlantic Organisation (AYEAO), Azerbaijan, The International Educational NGO ACT, Belarus, International Center on Conflict and Negotiation (ICCN), Georgia, Institute for Development and Social Initiatives (IDIS), Moldova, Initiative Centre to Support Social Action (ISAR Ednannia), Ukraine

1

Cuprins:

- I. Sinteza aspectelor cheie ale relației dintre Chișinău și Comrat 3
- II. Evoluții recente în dosarul G g uz 6
  - 2.1. Rezultatele activității grupului de lucru pentru examinarea problemelor ce țin de funcționarea regiunii autonome g g uze 6
  - 2.2. Proiectul de lege: soluția finală sau doar o etapă în privința discuțiilor privind funcționarea autonomiei g g uze 8
- III.Recomandări.....11

The Consortium is composed of the Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., Germany, Transtec Sa, Belgium, The Assembly of Pro-Democratic NGOs of Belarus (The Assembly), Lithuania, European Integration, Armenia, Azerbaijani Youth Euro-Atlantic Organisation (AYEAO), Azerbaijan, The International Educational NGO ACT, Belarus, International Center on Conflict and Negotiation (ICCN), Georgia, Institute for Development and Social Initiatives (IDIS), Moldova, Initiative Centre to Support Social Action (ISAR Ednannia), Ukraine

I. SINTEZA ASPECTELOR CHEIE ALE RELAȚIEI DINTRE CHI IN U I COMRAT

Rezolvarea problemei G g uze, în paralel cu chestiunea Transnistrean , reprezintă o problemă cheie pentru statalitatea Republicii Moldova. Constituirea Republicii Moldova ca stat nu poate fi imaginat fără crearea unui mod armonios de colaborare între autoritățile din Chișinău și Comrat. Ignorarea acestui aspect poate conduce la o tensionare periodică a relațiilor dintre autoritățile centrale și autonomie, fapt ce poate sabota luarea unor decizii politice cruciale. Procesul de integrare europeană a Republicii Moldova este pus în discuție și contestat în virtutea incapacității Chișinăului de a asigura integrarea totală a teritoriului statului, G g uzia fiind unul dintre contestatarii acestui proces.

Acest mod de abordare a problemei schimbă în mod inevitabil și percepția noastră asupra procesului de integrare europeană . Suntem obișnuiți să vedem procesul de integrare europeană ca o prioritate absolută care conferă un statut secundar altor priorități, inclusiv celor de reintegrare a țării și integrare a minorităților etnice. Un asemenea demers, agreat de conducerile anterioare ale statului, implică faptul că o parcurgere rapidă a fazelor de integrare (parteneriat și cooperare, asociere, obținere a statutului de țară candidat și obținerea calității de membru) va rezolva printr-un efect de reacție în lanț (spill-over) toate problemele menționate anterior. Astfel, minoritățile etnice (dar și Transnistria) vor accepta printr-un fel de automatism schimbările propuse care a priori sunt considerate benefice pentru ele. În definitiv, cunoașterea consensuală în curs de apariție, împărțită de toate elitele politice, va crea premisele necesare pentru o integrare neconflictuală și armonioasă în cadrul Republicii Moldova și, simultan, în Uniunea Europeană .

Această abordare devine deficitară și neconcludentă în lumina ultimelor evenimente din regiune. Referendumurile organizate de autoritățile G g uze în anul 2014, amplificarea exponențială a acțiunilor revendicative, existența unor discuții privind Bugeacul și G g uzia Mare, au demonstrat slabă expunere a G g uzilor în fața proceselor integraționiste, o puternică încremenire în modelele post-sovietice de gândire și inflexibilitatea în dialogul cu Chișinău. Efectele de răspândire a atracției europene n-au funcționat și nu și-au demonstrat automatismele în această regiune, fie din cauza insuficienței acțiunilor de convingere a populației desfășurate de elita politică de la Chișinău, societatea civilă și donatorii europeni, fie din cauza lipsei de substanță a lor. Putem constata că distribuția de materiale propagandistice (pliante, broșuri) cu un conținut proeuropean, întâlnirile diplomaților europeni cu tineretul din autonomie, expozițiile de caricaturi, etc., nu au fost în măsură să schimbe modul de raportare a populației G g uze față de procesul de integrare europeană și față de Chișinău. Astfel, logica integraționistă a pașilor mrunți și-a demonstrat precaritatea și necesită o revizuire serioasă . Devine evident că procesele de integrare europeană nu pot substitui logica dialogului politic dintre Chișinău și Comrat care implică a) armonizarea bazei legale, b) concretizarea și redistribuirea împuternicirilor, c) precizarea statutului autonomiei și d) implicarea mai mare a G g uzilor în viața politică și economică la nivel național.

În prezent, constatăm existența unor puncte de vedere diametral opuse în privința tuturor acestor subiecte. Chișinăul vede procesul de armonizare a legislației prin aducerea în concordanță a Legii

cu privire la statutul juridic special al G g uziei cu normele constituționale ale Republicii Moldova. Un exemplu în acest sens îl poate servi articolul 14 din legea menționat , care prevede c Guvernatorului (Ba canalul) i se subordonează toate autorit ile administrației publice ale G g uziei, ceea ce în opinia autorit ților de la Chi in u contravine principiului independenței autorit ților publice locale. Comratul consider , îns , c Legea cu privire la statutul juridic special al G g uziei este intangibil întrucât a reprezentat în anii '90 un compromis politic între Chi in u i Comrat care a asigurat pacea în Republica Moldova. Orice modificare la această lege ar putea cauza confrunt ri. În plus, asist m la un paradox – potrivit Legii cu privire la statutul special al G g uziei, actele normative ale G g uziei care contravin Constituției Republicii Moldova i legii speciale, se declar nule, dar prevederea dată nu specific ce se întâmpl în situația în care Legea specială contravine Constituției.

Concretizarea și redistribuirea împuternicirilor reprezintă un alt nod conflictual între Chi in u i Comrat. Exist foarte multe competențe și împuterniciri pe care Comratul le consider însușite în mod nejustificat de Chi in u – poliția, justiția, procuratura, sănătatea, educația, CCA, vama, etc. Acest fapt se refer atât la numirea în funcție a persoanelor cu funcții de răspundere, cât și la alocațiile prelevate de Chișin u Comratului. Poziția Chișin ului se întemeiaz pe legile Republicii Moldova care stabilesc dreptul autorit ților publice centrale de a controla aceste împuterniciri. La rândul său, Comratul dorește controlul numirilor în regiune, insistând, de exemplu, ca procurorul și șeful poliției să fie aprobați de autorit țile autonomiei.

În ceea ce privește statutul autonomiei, discuțiile sunt purtate de mai mult timp. Autorit țile din Comrat consider c legile Republicii Moldova nu fac o distincție tranșantă între autorit țile publice locale de gradul doi și autonomia g g uz și doresc evidențierea acestei diferențe în toate normele juridice existente. Chi in ul nu este împotriva acestui demers, dar nu se grăbește să opereze modificările respective, fapt care nemulțumește Comratul. Argumentul Chișin ului face trimitere la existența articolului 111 din Constituția Republicii Moldova care operează o distincție între raioane, orașe și autonomia g g uz . Comratul, îns , dorește ca această diferențiere să fie promovat mult mai consecvent.

În discuția cu privire la acordarea unor cote de reprezentare de 5% g g uzilor în Parlamentul Republicii Moldova constituie un motiv serios de discordie. Chi in ul contestă acest demers dintr-o dublă perspectivă . În primul rând, este pus la îndoială corectitudinea celor 5%, Chi in ul considerând c cota populației g g uze din totalul populației țării este mai mică (3-4%). În al doilea rând, Chi in ul preferă formula promovării politicienilor g g uzi în funcții eligibile prin intermediul partidelor politice naționale și nu prin intermediul cotelor de reprezentare. Din punctul de vedere al autorit ților centrale, autonomia g g uz deja este adecvat reprezentată în Parlamentul Republicii Moldova și orice solicitare a cotelor ar implica o supra-reprezentare nejustificată a populației g g uze.

Trecerea sumară în revistă a acestor probleme subliniază c discuțiile dintre Chișin u și Comrat au intrat preponderant în zona confruntărilor juridice. Chi in ul urmărește ajustarea legilor G g uziei în conformitate cu legislația națională în timp ce Comratul vrea ca Chi in ul să accepte caracterul

intangibil și autonom al legilor G g uziei și sugerează necesitatea unor modificări constituționale. Ambele poziții par a fi nesustenabile și, aparent, asistăm la activarea unei noi bucle a conflictului dintre Chișinău și Comrat. Astăzi, această escaladare pare să fie atenuată de febra campaniei de alegere a Bașcanului dar, cu siguranță, ea va comporta un dinamism nou după consumarea alegerilor din martie 2015.

Caracterul juridic al discuțiilor n-ar trebui să ne inducă în eroare – confruntarea este eminentă politică. Solicitățile, mereu în creștere, ale Comratului sunt determinate nu atât de insatisfacția cu privire la controlul excesiv pe care îl exercită Guvernul național asupra autonomiei, ci de caracterul incert al proiectului politic al integrării europene asumat de către Chișinău. În condițiile în care finalitatea acestui proces nu este statuată, mai mult, el vine într-o coliziune nedecarată cu interesele Moscovei (un pol de atracție pentru elita G g uz), Comratul este pus în situația să supraliciteze, încercând să obțină astfel garanții suplimentare de securitate pentru autonomie. Aceste semnale ale Comratului sunt, de cele mai multe ori, interpretate greșit de către Chișinău care trimite revendicările G g uziei drept simple porniri mercantile de reîmpărțire a puterii și beneficiilor în avantaj propriu și în detrimentul altor regiuni ale Moldovei. Această interpretare eronată a intențiilor Comratului se datorează și unei graduale dispariții a sentimentului pericolului fragmentării politice la Chișinău – 20 de ani de conviețuire relativ pașnică dintre Chișinău și Comrat a creat o certitudine falsă cu privire la temeinicia aranjamentului politic obținut în 1994 cu privire la autonomia G g uz. Această graduală pulverizare a fricii față de separatismul G g uz este confirmată de frecvențele apelurilor făcute de diverși lideri de opinie de lichidare sau diminuare a împuternicirilor autonomiei, ceea ce trebuie să convinge multora că acordarea autonomiei ar fi constituit un drept nemeritat pentru minoritatea G g uz.

Prin urmare, relația dintre Chișinău și Comrat reclamă declanșarea unui proces de construire a încrederii. Această dimensiune a lipsit practic cu desăvârșire în ultima perioadă. Chișinăul a fost total dezinteresat de problematica G g uz, mizând în special pe tehnologiile politice de control al elitelor G g uze și ignorând societatea G g uz. Chișinăul nu reușește să gasească nota corespunzătoare în discuțiile cu regiunile, nu dispune de un centru de analiză care ar monitoriza evoluțiile din aceste zone, preferă să acționeze mai curând într-o manieră reactivă decât proactivă și din această cauză este destul de vulnerabil în fața solicitărilor provenite din aceste regiuni. Despre dezinteresul Chișinăului pentru problema G g uz vorbește și faptul că nu dispunem deocamdată de un centru care să-și ocupe cu regularitate această problemă, lipsesc specialiști care ar urmări derularea evenimentelor, iar politicienii care în ultimul timp au fost implicați în rezolvarea acestei probleme în cadrul grupului de lucru, au cunoștințe lacunare asupra acestui dosar.

II. EVOLUȚII RECENTE ÎN DOSARUL G G UZ

Anii 2013-2014 au fost marcați de relații tensionante între Chișinău și Comrat. Politicienii din autonomia g g uz au emis mai multe critici față de conducerea Republicii Moldova, acuzând-o că nu ar fi atras mai mult atenție față de problemele din regiunea autonomă. În linii generale, pretențiile liderilor din UTA G g uz față de guvernarea precedentă se rezumau la următoarele subiecte: nerespectarea de către autoritățile centrale a statutului juridic special al regiunii g g uze; lipsa atenției din partea Chișinăului față de problemele autonomiei, inclusiv sume financiare insuficiente din bugetul de stat pentru proiecte de investiții capitale; și problema vectorului politicii externe a Republicii Moldova care prevedea semnarea Acordului de Asociere și crearea zonei liberului schimb cu Uniunea Europeană.

Trebuie să menționăm că, pe lângă aceste probleme de bază, în relația dintre Chișinău și Comrat, a fost prezent și influența factorului extern asupra situației din regiune care s-a suprapus ambițiilor unor politicieni din autonomia g g uz. Această situație tensionată a culminat cu organizarea a celor două referendumuri, unul cu caracter consultativ și altul cu caracter "legislativ" (deciziile Adunării Populare din noiembrie 2013 privind organizarea referendumurilor au fost anulate de către instanța de judecată) la 2 februarie 2014 prin care locuitorii autonomiei erau chemați la urne să se pronunțe în legătură cu vectorul politicii externe a Republicii Moldova, urmând să decidă dacă sunt pentru aderarea țării la Uniunea Europeană sau la Uniunea Vamală Rusia-Belarus-Kazahstan. De asemenea, cetățenii din regiune urmau să se pronunțe dacă sunt de acord ca autonomia g g uz să își exercite dreptul la autodeterminare externă, dacă Republica Moldova își pierde independența.

Ținând cont de situația tensionată din autonomia g g uz, dar și de problemele regionale din Ucraina, a fost creat un grup de lucru prin dispoziția Președintelui Parlamentului Republicii Moldova din 13 martie 2014, pentru examinarea problemelor privind statutul special al unității autonome g g uze. Din acest grup de lucru au făcut parte deputații ai Parlamentului Republicii Moldova, precum și deputații din Adunarea Populară a G g uziei. În urma discuțiilor avute în cadrul acestui format de discuții, a fost elaborat un proiect de lege care prevedea modificarea a circa 20 de acte legislative privind statutul autonomiei g g uze. Proiectul de lege a fost adoptat în prima lectură de către deputații din fosta legislatură. În acest context, actuala componență a legislativului urmează să adopte în lectură finală proiectul de lege la care ne-am referit mai sus.

2.1. Rezultatele activității grupului de lucru pentru examinarea problemelor ce țin de funcționarea regiunii autonome g g uze

Un prim pas în privința medierii unui dialog între autoritățile centrale și politicienii din regiunea autonomă a constat în crearea, la 13 martie 2014, prin dispoziția ex-președintelui legislativului, Igor Corman, a grupului de lucru ce avea drept obiectiv să examineze problemele ce țin de executarea prevederilor constituționale referitoare la statutul unității teritoriale autonome g g uze. Din acest grup de lucru au făcut parte reprezentanți ai tuturor fracțiunilor parlamentare precum și deputați din Adunarea Populară a G g uziei.

Grupul de lucru a avut mai multe întruniri pentru o perioadă de patru luni, unde s-a pus în discuție problema funcționării autonomiei g g uze. Din punct de vedere, trebuie să menționăm că, de cele mai multe

ori, discuțiile au fost destul de încinse. Astfel, unul din membrii acestui grup de lucru a menționat într-o declarație că ”au fost multe declarații spuse la emoție, spuse pe un ton ridicat, chiar la limita antajului, deși, într-un final s-a creat impresia că s-a ajuns la o înțelegere și la un început de compromis”.

În același registru se înscrie și o declarație a ex-președintelui Parlamentului, Igor Corman. Astfel, deputatul a menționat că ”conducerea de la Comrat ne-a prezentat (Chișinău, n.a.) o listă din 9 revendicări din care doar trei se refereau la funcționarea legii privind autonomia regiunii”. Totodată, Igor Corman a remarcat importanța creării condițiilor necesare pentru a oferi guvernilor toate pârghiile să se autoadministreze. În același timp, potrivit oficialului de la Chișinău, liderii de la Comrat ar trebui să înțeleagă că sunt anumite limite în procesul stabilirii competențelor pentru autonomia guvernului.

La rândul lor, membrii grupului de lucru din partea Adunării Populare a regiunii autonome au criticat activitatea acestei platforme de discuții. Dacă, de exemplu Gheorghe Leiciu, care, chiar dacă nu este foarte mulțumit de rezultatele activității grupului de lucru, califică procesul de negocieri drept un factor important în vederea instituirii unor discuții pentru soluționarea disensiunilor dintre Chișinău și Comrat, atunci alți reprezentanți ai legislativului guvernului au criticat vehement conținutul și forma discuțiilor. Astfel, din perspectiva lui Ivan Burgudji și Serghei Cimpoieș, cunoscuți pentru unele declarații și atitudini radicale, ”autoritățile centrale tergiversează în mod intenționat soluționarea problemei cu privire la funcționarea autonomiei guvernului”. Trebuie de menționat faptul că acești politicieni au schimbat accentele în discuțiile dintre Chișinău și Comrat cu privire la examinarea problemelor ce țin de executarea prevederilor constituționale referitoare la statutul unităților teritoriale autonome guvernului. Astfel, Ivan Burgudji a insistat asupra ideii ca Chișinău să adopte cele patru inițiative legislative elaborate de Adunarea Populară, amenințând că, în caz contrar, regiunea autonomă nu va participa la alegerile parlamentare din 2014 și că nu vor fi deschise secții de votare pe teritoriul unității teritorial-administrative Guvernului.

Aceeași atitudine a fost manifestată și în cadrul unei conferințe de presă organizată de mai mulți deputați ai Adunării Populare a regiunii autonome la 17 iulie 2014. Astfel, reprezentanții guvernului au acuzat reprezentanții autorităților centrale de lipsa unei discuții deschise pe tema funcționării autonomiei guvernului. Ei au criticat inițiativa legislativă a unor deputați din Parlamentul Republicii Moldova pe motiv că ”nu a ținut cont de preferințele deputaților guvernului și că ar fi fost elaborat în grabă fără a rezolva problemele necesare bunei funcționări a autonomiei guvernului”.

În cele din urmă, la 18 iulie 2014, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat în prima lectură un proiect de lege prin care a modificat și completat mai multe acte legislative care se referă la funcționarea autonomiei guvernului.

Dintre toate modificările și completările operate de legislativ, menționăm, în mod prioritar, inițiativele care atribuie UTA Guvernului un nivel special de unitate administrativ-teritorială. Astfel, acest proiect de lege înregistrat pe 14 iulie 2014, nr. 286, amendează mai multe legi, inclusiv Legea nr. 436-XVI din 2006 privind administrația publică locală, introducând noțiunea (articolele II și III ale proiectului de lege) de ”autorități ale administrației publice locale de nivel special – totalitatea

autorităților publice care sunt instituite și funcționează pe teritoriul UTA G g uzia, pentru promovarea intereselor și soluționarea problemelor populației acesteia”. Acest amendament propus de către aleșii poporului este un răspuns la una dintre principalele solicitări ale reprezentanților autonomiei g g uze de a stabili diferența dintre autoritățile administrației publice de nivelul 2 și regiunea autonomă în cadrul legal al Republicii Moldova.

O altă inițiativă a proiectului de lege nr. 286 este modificarea Legii 317-XV din iulie 2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale (articolul VIII al proiectului de lege). Astfel, se introduce o completare care face referire la actele normative emise de autoritățile unității teritoriale autonome G g uzia. Această modificare constituie, de asemenea, un răspuns la solicitările politicienilor g g uzi de a încadra actele normative ale autorităților din regiunea g g uz în cadrul normativ al Republicii Moldova.

Această inițiativă legislativă modifică Legea nr. 806-XII din decembrie 1991 cu privire la trupele de carabinieri ale Ministerului Afacerilor Interne prin introducerea unei completări care stabilește c numirea și eliberarea din funcție a comandantului subunității trupelor de carabinieri din G g uzia se efectuează la propunerea sa canului.

2.2. Proiectul de lege: soluția finală sau doar o etapă în privința discuțiilor privind funcționarea autonomiei g g uze

Trebuie de menționat faptul că părerile deputaților din Parlamentul Republicii Moldova au fost foarte diferite, inclusiv în cadrul fostei Coaliției de la guvernare. Dacă pentru deputații PDM din Parlament, Dumitru Diacov și Alexandr Stoianoglo, această inițiativă este un ”precedent pozitiv și o platformă pentru discuții”, atunci liberal-reformatorii (PLR), Iulian Arhire și Valeriu Saharneanu, precum și deputații din opoziție, liberalii Mihai Ghimpu și Valeriu Munteanu, au declarat că această inițiativă este periculoasă deoarece ”crează condițiile federalizării statului”. Totodată, reprezentanții PL și PLR au afirmat că prin astfel de abordări ”creăm un stat în stat”. Propunerea legislativă a fost criticată și de deputații comuniști, dar din altă perspectivă. Potrivit lui Oleg Garizan și Eduard Mușuc, această inițiativă este o „propagandă PDM pentru a-și lustrui imaginea pe tat în autonomia g g uz”, și că ”acest document este discutat în grabă fără avizul părților interesate din regiunea autonomă și că nu a ținut cont de cele patru inițiative ale APG”.

Este interesant de menționat că și în condițiile noilor completări și modificări, politicienii din regiunea autonomă afirmă că această inițiativă legislativă nu rezolvă problemele ce țin de funcționarea UTA G g uzia. Cu alte cuvinte, părerile sunt foarte diferite în privința eficienței acestor inițiative pentru soluționarea disensiunilor între Chișinău și Comrat.

Astfel, deputații APG au avut atitudini diferite față de acest document. Pentru unii reprezentanți ai Adunării Populare din G g uzia, Ivan Burgudji și Serghei Cimpoieș, criticați pentru atitudini radicale și retorică de confruntare, această inițiativă are ”un caracter distructiv și reduce din competențele organelor de conducere ale autonomiei g g uze”. Evident, trebuie să menționăm că există reprezentanți ai APG, de exemplu Gheorghe Leiciu, care, chiar dacă nu este mulțumit de

rezultatele acestei inițiative, califică proiectul legislativului drept un proces important în vederea instituirii unor discuții pentru soluționarea disensiunilor dintre Chișinău și Comrat.

De asemenea, trebuie menționat și declarația din 22 iulie a Adunării Populare față de adoptarea în prima lectură de către legislativ a inițiativei legislative cu privire la funcționarea autonomiei găgăuze. În această declarație, reprezentanții legislativului găgăuz menționează că ”activitatea grupului de lucru s-a produs într-un mod neconstructiv... și că pe întreaga perioadă a activității sale nu a propus nici un proiect de lege comun pentru formarea mecanismului de realizare a competențelor autonomiei găgăuze”. Politicienii găgăuzi insistă ca acest proiect de lege să nu fie adoptat, deoarece nu are consimțământul deputaților din Adunarea Populară și că reduce din competențele autonomiei găgăuze. Este de menționat faptul că în timp ce reprezentanții legislativului găgăuz critică deputații de la Chișinău pentru faptul că nu au coordonat cu Comratul proiectul de lege adoptat în prima lectură la 18 iulie 2014, insistă asupra adoptării de către legislativ a proiectelor legislative elaborate de către Adunarea Populară.

În fond, toate criticile reprezentanților APG față de acest proiect sunt: nu acordă un statut special legii organice cu privire la statutul special al regiunii autonome; și nu prevede instituirea legilor locale în categoria actelor normative și, respectiv, locul legilor locale în ierarhia actelor normative din Republica Moldova. Totodată, menționăm că deputații APG au înaintat mai multe inițiative (patru proiecte de lege) în Parlamentul Republicii Moldova care vizează ca conducătorul Direcției afacerilor interne din Găguzia să fie numit la propunerea sa canalului după consultarea Adunării Populare, crearea unui Tribunal al Regulamentului regiunii autonome și oferirea a cinci locuri de deputat din partea regiunii autonome în Parlamentul Republicii Moldova, precum și oferirea unui statut special autonomiei găgăuze.

Trebuie de menționat faptul că deputații găgăuzi insistă ca proiectul de lege adoptat în prima lectură să nu fie adoptat în lectura finală, declarând că această inițiativă ”are drept scop încalcarea în continuare a principiilor de bază, a drepturilor și competențelor Găguziei” fără să explice cum anume acest fapt se produce. Astfel, politicienii găgăuzi au afirmat că au adresat o scrisoare Delegației UE în Republica Moldova, misiunilor diplomatice ale Turciei și Federației Ruse din țara noastră prin care solicită crearea unui grup de experți pentru a elabora mecanismul necesar care ar contribui la funcționarea autonomiei găgăuze. În același timp, cele patru inițiative ale deputaților Adunării Populare ar trebui, potrivit politicienilor găgăuzi, să constituie drept bază negocierilor pentru stabilirea competențelor de funcționare a regiunii autonome.

Trebuie să menționăm că atitudinea politicienilor și experților de la Chișinău este univocă față de aceste inițiative ale deputaților din Adunarea Populară. Diferența este făcută doar de modul în care a fost expusă poziția față de inițiativele reprezentanților regiunii autonome. Experții afirmă că aceste inițiative încalcă normele constituționale și nu se referă la competențele de funcționare a autonomiei găgăuze. Totodată, în timp ce Dumitru Diacov a considerat aceste inițiative drept ”complicate”, care trebuie analizate și studiate, atunci Alexandr Stoianoglo le-a caracterizat drept ”inițiative stupide, care depășesc câmpul constituțional și că au un spirit de propagandă în lumina viitoarelor alegeri (alegerile parlamentare din noiembrie 2014 - n.a.)”. Astfel, Stoianoglo afirmă că persoanele care

au elaborat aceste proiecte ori sunt neprofesioni ti ori au inițiat cu premeditare astfel de inițiative pentru a tensiona situația, deoarece ei înțeleg foarte bine c astfel de proiecte nu vor fi votate.

Fostul deputat Stoianoglo a vociferat un punct de vedere la care ader majoritatea experților și politicianilor de la Chi in u dar i o parte a reprezentanților societ ții civile de la Comrat. Astfel, acest punct de vedere sugereaz c marea majoritate de la Comrat nu înțelege i nu are cuno tințe elementare cu privire la atribuțiile de funcționare a unei autonomii. Mai mult, ideea care se desprinde este c , de fapt, majoritatea politicianilor din regiunea autonom urm resc scopuri i interese proprii care nu au nimic comun cu competențele de funcționare a autonomiei g g uze. În acest context, merit de menționat și punctul de vedere c ” nu exist probleme în func ionarea autonomiei g g uze” i ”c ”bomba g g uz ” a fost dezamorsat odat cu intrarea în pan a proiectului Novorosia, pe care l-a înaintat Vladimir Putin”. Este o idee împ rt it de c tre mai mulți experți și politicieni care sugereaz c acest conflict dintre Chi in u și Comrat a fost susținut de c tre Federația Rus .

Oricare ar fi atitudinea față de această inițiativ , trebuie s mențion m c prin acest proiect de lege, Parlamentul Republicii Moldova concretizeaz mai multe aspecte ce țin de funcționarea autonomiei i invit politicianii de la Comrat la discuții pentru evitarea unor situații conflictuale pe viitor. Totodat , evoluția situației politice din regiunea autonom ne arat c spiritele par s se fi lini tit. Probabil, o explicație important a acestei atitudini este eșecul Federației Ruse de destabilizare a regiunilor din sudul i sud-vestul Ucrainei. Pentru a evita ciclicitatea acestui fenomen, apariția unor disensiuni periodice între Comrat i Chi in u, este necesar de adoptat i implementat mai multe m suri pentru integrarea social , economic i politic a acestei comunit ți etnice. De asemenea, sunt necesare eforturi pentru construirea unui stat de drept pentru a preveni situațiile de conflict care apar, de regul , în condițiile existenței unui stat slab care este vulnerabil față de ameninț rile externe.

III. RECOMAND RI

- Armonizarea legislației în problema g g uz trebuie înf ptuit în patru etape. Din acest perspectiv , armonizarea trebuie realizat concomitent, nu succesiv:
  1. Armonizarea legii privind statutul juridic special al regiunii autonome cu articolul 111 al Constituției Republicii Moldova
  2. Modernizarea întregului cadru legislativ național cu legea privind statutul juridic special al regiunii autonome deja armonizat
  3. Armonizarea legislației locale la legislația național
  4. Racordarea întregii legislații la standardele europene privind autonomia public local .
- Clarificarea competențelor dintre autorit țile centrale și cele ale autonomiei g g uze i detaliera atribuțiilor autorit ților din regiunea autonom . În acest caz, n e referim la competențele exclusive ce aparțin autorit ților autonomiei g g uze.
- Numirile în funcții ale reprezentanților puterii centrale (procuratura, s n tatea, internele) urmeaz s fie f cute ca urmare a consult rii i la recomandarea ba canului sau Adun rii Populare, dup caz.
- Trebuie de reformat modul de interacțiune dintre Chișin u i Comrat.
  1. Autorit țile centrale s creeze o celul de criz permanent subordonat fie pre edintelui fie premierului care s se ocupe în permanenț de problema autonomiei g g uze
  2. Grupul de lucru parlamentar creat trebuie s aib o componenț stabil i un mandat permanent pân la reglementarea tuturor problemelor existente între Chi in u i Comrat
  3. Deciziile adoptate în cadrul acestui grup de lucru nu pot avea un caracter unilateral.
  4. Din acest grup de lucru trebui s fac parte experți și reprezentanți ai societ ții civile
  5. Celula i grupul trebuie, în mod prioritar, s elaboreze o list a legilor care trebuie modificat , inclusiv legea privind statutul juridic special al autonomiei g g uze
- S fie prev zut un buget anual pentru studierea limbii române i a limbii g g uze în regiunea autonom . De asemenea, trebuie îmbun t țit procesul de predare a limbii române pe teritoriul UTA G g uzia
- La nivel politic trebuie s fie temperate atât declarațiile și acțiunile care pun în discuție ideea autonomiei g g uze cât și declarațiile deputaților Adun rii Populare cu privire la incit ri separatiste
- Este necesar alocarea suplimentar a fondurilor i atragerea de granturi pentru consolidarea capacit ților elitelor politice din autonomia g g uz i stimularea activit ții societ ții civile din regiune. Organizarea meselor rotunde, conferințelor, seminarelor pe tema competențelor și atribuțiilor autonomiilor cu statut juridic special
- Este necesar adoptarea unei legi care ar stipula f r echivoc statutul special al autonomiei g g uze în raport cu autorit țile administrației publice locale.